

ORCID: 0000-0003-4876-2162

ORCID: 0000-0001-8749-4733

НАВЧАННЯ УЧНІВ 5-ГО КЛАСУ КОМПРЕСІЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС АУДІЮВАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотація

Стаття присвячена навчанню учнів 5-го класу компресії інформації під час аудіювання на уроках української мови. Компресію інформації автори розглядають як прагматичне явище мовлення і ментальний процес опрацювання повідомлення, що зумовлює скорочення мовленнєвого сигналу. Наслідком компресії є збереження інформації в обсязі, який відповідає комунікативній меті аудіювання. Обґрунтовано, що для подолання труднощів аудіювання учні повинні оволодіти такими видами компресії інформації: цілого тексту; змістових фрагментів тексту; фраз та надфразових єдностей; зі збереженням та без збереження жанру, стилю та функціонального типу вихідного тексту; різних видів інформації; репродуктивного характеру та критично-оцінного характеру. Добір текстів для навчання компресії інформації має здійснюватися на основі таких критеріїв: жанрово-стильовий, мовний, повідомлення, критерій доступності, критерій обсягу та тривалості звучання. Навчання компресії аудитивного тексту інтегрується з такими етапами роботи з текстом: передтекстовому, текстовому та післятекстовому. Формування вмінь компресії тексту автори рекомендують реалізовувати на текстовому та післятекстовому етапах за допомогою відповідних завдань.

Ключові слова: компетентність в аудіюванні, компресія інформації, труднощі навчання аудіювання, критерії добору текстів для аудіювання, види компресії текстів, етапи формування умінь компресії тексту.

Вступ. Постановка проблеми. Школа відіграє важливу роль у мовленнєвому розвитку школярів, оскільки саме тут продукуються комунікативні вміння та навички, що необхідні для суспільної діяльності. Довершене знання мови є вагомим показником розумового розвитку особистості, її культурного рівня, саме тому учні повинні оволодіти всіма видами мовленнєвої діяльності – аудіюванням, читанням, говорінням та письмом. Усна комунікація починається саме з аудіювання, воно забезпечує успішне розуміння усного мовлення, адже якість оволодіння навчальним матеріалом здебільшого залежить від здатності відокремити важливу інформацію з прослуханого тексту. Аудіювання – це основа спілкування людей. Опанування аудіюванням допомагає реалізувати всі цілі уроку: освітню, практичну, розвивальну та виховну. Воно складається з умінь диференціювати та інтегрувати сприйняті звуки у смислові комплекси, утримувати їх у пам'яті під час слухання, здійснювати прогнозування та розуміти почуте мовлення, школярі також повинні вміти виділяти головне та другорядне в почутому повідомленні. За

допомогою аудіювання в учнів перевіряється здатність сприймати на слух незнайому за змістом інформацію з одного прослуховування та розуміти мету, тему та основну думку висловлювання, його зміст, причинно-наслідкові зв'язки у повідомленні, виражально-зображувальні засоби, а також уміти давати оцінку прослуханий інформації.

Важливою передумовою аудіювання є компресія інформації, яку розуміємо як ментальний процес опрацювання повідомлення, що призводить до скорочення мовленнєвого сигналу, при цьому відбувається збереження інформації в обсязі, який відповідає комунікативній меті аудіювання. Володіння вміннями компресії інформації – зменшення словесного наповнення тексту, виділення головного й нехтування другорядним, групування однотипних фактів, збереження причинно-наслідкових зв'язків вихідного тексту, об'єднання кількох змістових блоків – є з передумовою успішної рецепції мовлення в різноманітних ситуаціях і сферах спілкування – в побутовій, навчальній, професійній. Слухач, навчений компресувати інформацію, зможе зосереджувати свою

увагу на тому, що його цікавить і що йому потрібне, занотовувати необхідну інформацію, аналізувати висловлювання, оперувати почутою інформацією в продуктивному мовленні, надавати оцінку почутій інформації. Тому проблема навчання учнів середньої школи компресії інформації в аудіюванні на уроках української мови є актуальною та має перспективу бути розв'язаною і всебічно дослідженою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання компресії інформації було предметом дослідження вчених-лінгвістів та вчених-методистів. О. Потєбня порівняв компресію інформації зі «згущенням смислів», тобто зведенням тексту до невеликої кількості символів зі стилістичних причин або задля словесної економії. Вчений наголошував на тому, що ущільнення матеріалу зумовлює появу внутрішньої форми сприйняття інформації з огляду на попередній досвід, що «згущує чуттєвий образ, замінюючи всі його стихії одним уявленням, розширюючи свідомість, надаючи можливість руху великим мисленнєвим масивам» (Потєбня, 1996: 26). Більшість науковців погоджуються, що інформаційна компресія зводиться до того, щоб створити текст, у якому був би максимально збережений зміст повідомлення при мінімальній витраті вербальних засобів (Валгіна, 2004). Лише в останнє десятиліття вченими-лінгвістами досліджено такі аспекти компресії мовлення: комплементарна єдність компресії та декомпресії в межах закону мовної економії (Камінський, 2007), аббревіація як спосіб економії мовних засобів (Керпатенко, Щербина, 2015), основні способи компресії науково-інформаційного тексту (Тріщук, 2016), рівні мовної компресії, що зустрічаються в стислих текстах; чинники мовної компресії та їх вплив на ступінь конденсації інформації у стислих текстах; класифікація стислих текстів залежно від використаних рівнів та засобів мовної компресії (Мірошніченко, 2016); жанри вторинних скомпресованих текстів (Байдак, 2015) тощо. Учені-методисти здебільшого досліджували проблему навчання компресії інформації в аспекті формування умінь реферування, анотування та переказу: навчання реферування наукового тексту розглядали Т. Алексеєнко, М. Копилова та О. Тростинська (2010), Л. Байдак (2015) С. Шевчук та І. Клименко (2015), Н.

Кушнарєнко, В. Удалова (2003). Л. Байдак, зокрема, зазначала, що «методика навчання реферуванню та анотуванню охоплює не лише роз'яснення теоретичних питань, а й значну практичну підготовку, що передбачає виконання тренувальних вправ, спрямованих на формування навичок вилучення та обробки інформації». (Байдак, 2015; 5) С. Шевчук (2015) у своїй праці «Українська мова за професійним спрямуванням» писав, що «реферування – це процес аналітично-синтетичного опрацювання інформації, що полягає в аналізі первинного документа, знаходженні найвагоміших у змістовому відношенні даних (основних положень, фактів, результатів, висновків)» (Шевчук; 696). Н. Кушнарєнко та В. Удалова (2003) характеризує реферування як скорочення обсягу первинного тексту зі збереженням його основного змісту, дослідниця зауважує, що інформацію в процесі реферування ущільнюють або згортають, це пов'язано з аналізом повідомлення і пошуком найважливіших змістових деталей, а отриманий варіант тексту є певним різновидом інтерпретації повідомлення.

Сутність анотування у своїх працях частково або дотично досліджували І. Шкіцька (2009), Г. Власова, В.І. Лутовина, Л.І. Титова (2006), В. Лутовина (2007), В. Варєнко (2008), Г. Гребінник, Г. Дідович, Г. Комова (2010), які окреслили анотування як стислий переказ першоджерела з розкриттям його головного змісту, що має інформаційне призначення, і в декількох реченнях дає розуміння про тематику повідомлення. І. Шкіцька зазначає, що в процесі анотування відбувається поглиблений аналіз змісту тексту, який передбачає відбір головних аспектів змісту, пошук інформативних частин першоджерела, що доречно використати при утворенні нового повідомлення (Шкіцька, 2009). В. Власова (2006) розглядає анотування як різновид інформаційного згортання, що передбачає аналітико-синтетичне опрацювання інформації, яке полягає в зменшенні обсягу повідомлення із суттєвим збереженням основного змісту. Науковиця зазначає, що цей процес характеризується поєднанням в одне логічне ціле значущої інформації, що була виявлена під час аналізу першоджерела (Власова, 2006).

Питання переказу як одного з видів компресії інформації було порушено у працях Л. Мацько, С. Карамана та О. Караман (1998), М. Пентиліук (2009), Л. Варзацької (2007), О. Біляєва (2005), у яких вони обґрунтували, що переказ має на меті реконструювання змісту повідомлення і утворення тексту за готовим матеріалом, цей вид роботи вчить учнів відокремлювати надлишкову інформацію та виділяти головну, підвищуючи рівень мовленнєвого розвитку. М. Пентиліук наголошує, що перекази проводяться задля навчання коротко і лаконічно передавати зміст тексту шляхом пошуку головної інформації та опускання другорядної, що вимагає вміння обдумувати зміст першоджерела, відбираючи найсуттєвіший матеріал (Пентиліук, 2009). Такий вид роботи сприятиме збагаченню мовлення учнів, зміцнюватиме пам'ять та формуватиме вміння послідовного викладу думок.

Водночас слід зауважити, що питання навчання учнів 5-го класу компресії мовлення під час аудіювання на уроках української мови досі не було предметом спеціального дослідження.

Мета статті: теоретично обґрунтувати та розробити технологію навчання учнів 5-го класу компресії мовлення під час аудіювання на уроках української мови.

Методологію дослідження складають ідеї концепції безперервної освіти, суть якої полягає в підготовці учня до подальшого життя, набуття ним навчальної автономії, здатності та готовності працювати з інформацією. Навчальну технологію передбачено для учнів 5-х класів шкіл України, що навчаються за Типовою освітньою програмою для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, 2021 та Навчальними програмами з української мови, 2011-2017, рекомендованими МОН України. У ході дослідження використовувалися такі методи: критичний аналіз та узагальнення наукових джерел з досліджуваної проблеми, систематизація власного досвіду авторів з проблем навчання компресії інформації; метод індукції, який дав змогу розробити технологію навчання учнів 5-го класу компресії мовлення під час аудіювання на уроках української мови, метод педагогічного спостереження. Дослідження проводилося у два етапи: на першому етапі ви-

вчалася проблема навчання компресії інформації учнів середньої школи – було проаналізовано освітній стандарт, навчальні програми з української мови, нормативні документи та вивчено контингент п'ятикласників, зокрема восьми шкіл м. Києва, Київської та Запорізької областей; на другому визначалися послідовність застосування методів і прийомів, добір текстів для навчання компресії, розроблення завдань, зіставлення навчального матеріалу з потребами і можливостями п'ятикласників.

Результати дослідження та їх обговорення. Компресія інформації спричиняє появу стислого варіанту тексту, ступінь якого перш за все залежить від комунікативної ситуації, яку визначає автор. У цьому випадку стислість не є скороченням повідомлення за рахунок вилучення певного відсотка інформації, а сприяє покращенню його сприйняття зі збереженням повного обсягу емоційної та змістовної інформації. Текст, що утворюється внаслідок компресії інформації, називається «стислий текст», який виникає внаслідок використання різних засобів і прийомів спрощення структури тексту та ущільнення його змісту (Панченко, 1998, с. 380). Французький вчений П. Пассі (1890) вважав, що всі мовці використовують словесну економію в усному мовленні: у синонімічному ряді люди віддають перевагу коротким та лаконічним висловлюванням. Дослідник стверджував, що під час текстотворення носії мови зазвичай використовують спеціально дібрані засоби компресії інформації. Явище інформаційної компресії найбільш характерне для текстів коротких оповідань, яким притаманна синтаксична простота та лаконічність. Це компресія, пов'язана з ситуативним тлом тексту, яке може бути не сказане та не вимовлене текстовими знаками. Читання таких текстів потребує від адресата активної уваги, читання «між рядками», залучання власного життєвого досвіду та уявного діалогу з автором.

Компресія інформації – це явище, яке постає у передаванні певного обсягу повідомлення в скомпресованому варіанті. Цей ущільнений варіант першоджерела за структурою є складнішим, але коротший за обсягом, міститиме той ж інформаційний складник, що й першоджерело. Щільні та компактні кон-

струкції, опущення другорядних деталей та частин, які можна зрозуміти з контексту, допомагають зрозуміти скомпресований текст. За своїм значення поняття «компресія» споріднене зі «словесною економією», оскільки цей термін означає бажання мовця виразити свою думку шляхом мінімальних витрат мовних засобів. У результаті виникає скомпресований варіант тексту, у якому зберігається необхідна для розуміння інформація.

У лінгвістиці існують різні підходи до класифікації способів компресії інформації. Проте у нашому дослідженні запропоновано авторську класифікацію компресії інформації, яка враховує вимоги до аудіювання учнів 5-ого класу, текстові уміння, які формуються в цих учнів, труднощі з якими стикаються учні під час аудіювання.

Тож виділяємо такі види компресії:

- за ступенем скорочення змісту:
 - компресія цілого тексту (до рівня заголовка, підзаголовків, визначення теми / ідеї повідомлення, ключових слів);
 - компресія змістових фрагментів тексту – компресія, яка полягає у формулюванні тез почутого, у складанні плану повідомлення;
 - компресія фраз та надфразових єдностей – компресія до рівня збереження та передачі основної інформації повідомлення, причинно-наслідкових зав'язків; збереження змісту повідомлення зі зменшенням мовних засобів.
- за ступенем збереження стилістичних особливостей вихідного тексту:
 - компресія зі збереженням стилю та функціонального типу вихідного тексту (ця компресія полягає у збереженні цілісності тексту, відтворення стилю вихідного тексту);
 - компресія без збереження стилю та функціонального типу вихідного тексту (полягає у збереженні та відтворенні основного змісту окремих компонентів почутого тексту);
- за ступенем збереження жанрових особливостей вихідного тексту:
 - компресія зі збереженням жанрових особливостей вихідного тексту (наприклад, компресія змісту казки, оповідання);
 - компресія без збереження жанрових особливостей вихідного тексту (наприклад, компресія пісні, вірша);

- компресія з перетворенням тексту в інший жанр (наприклад, компресія статті до формату анотації);

- за типом скомпресованої інформації: компресія фактуальної інформації (компресія змісту тексту), компресія концептуальної інформації (виділення ідеї тексту), компресія підтекстової інформації (експлікація імпліцитної інформації), компресія емотивно-оцінної інформації (надання загальної оцінки – добре / погано, визначення емоційного наповнення змісту);

- за характером відтворення інформації:

- компресія репродуктивного характеру (реципієнт відтворює зміст почутого без будь-яких змін та оцінок);

- компресія критично-оцінного характеру (реципієнт дає критичну оцінку почутого).

Означені види компресії можуть використовуватися під час навчання аудіювання учнів 5 класу.

Під час навчання компресії інформації під час аудіювання варто враховувати труднощі, з якими стикаються п'ятикласники:

- труднощі, що пов'язані з мовною формою, засобами формулювання висловлювання (на їх появу впливає присутній у тексті незнайомий мовний матеріал та знаний раніше, проте важкий для сприйняття на слух);

- труднощі, що пов'язані з перцепцією форми комунікації (монологічна або діалогічна), а також обсягом повідомлення;

- труднощі, що пов'язані з динамічними особливостями: темпом, силою, висотою й тембром голосу носія повідомлення, що породжує потребу пристосуватися до різних голосів;

- труднощі, що пов'язані зі сприйняттям механічного мовлення (запис, теле- та радіопередачі), які обтяжується тим, що не можна бачити співрозмовника, який за потребою може перефразувати, розтлумачити сказане, його зміст, або навіть пояснити це жестами чи мімікою;

- труднощі, що пов'язані зі смисловим навантаження повідомлення (учні повинні чітко розуміти, навіщо їм потрібна інформація, що є в тексті);

- труднощі, що зумовлені одноразовою подачею інформації, це унеможливорює користування учнями ретроспективним аналізом і потребує від школярів швидкого та одночас-

ного розуміння сенсу повідомлення (Цінько, 2000в, с. 248).

Зазначимо, що сприймання та розуміння усного мовлення на слух впливає на здатність ущільнювати повідомлення, цей процес супроводжується певними труднощами, що викликані здебільшого трьома факторами: умовами сприйняття, мовними характеристиками мовленнєвого повідомлення, віковими та індивідуально-психологічними особливостями школярів (розвиток слухової диференційованої чутливості, слухова пам'ять, концентрація уваги). Вищезазначені види труднощів впливають на роботу психофізіологічних механізмів аудіювання, вони можуть ускладнювати та уповільнювати процес опанування навичкою компресувати мовлення, що звучить.

Важливу роль в процесі формування вміння компресії інформації відіграє відбір текстів, він стає важливим фактором у створенні мотивації до оволодіння аудіюванням як видом мовленнєвої діяльності. Більша частина роботи з текстом стосується його розуміння, проте значної уваги потребують і його зовнішні особливості, які сприймаються на слух і є очевидними без смислового аналізу почутої інформації. Ці ознаки дають можливість вчителям навчати п'ятикласників компресувати повідомлення, розвивати увагу школярів, формувати в них уміння розуміти певні особливості текстів, що стосуються інтонації, темпу та ритму мовлення, розрізняти на слух вірші та поезії (Береш, 2008). Тексти, що відбирають вчителі для аудіювання, можуть використовуватися в подальшому для навчання компресії повідомлення у процесі аудіювання, вивчення напам'ять, переказу, роботи над можливими граматичними помилками, роботи над вимовою (особливо наголошення слів), розкриття значення певних мовних одиниць, їх зображально-виражальними засобами, розкриття особливостей граматичних форм. Зауважимо, що систематичне застосування художніх і науково-популярних текстів на уроках української мови збагачує, увиразнює та робить цікавішим навчальний процес, у такий спосіб відбувається реалізація не лише освітньої, а й розвивальної та виховної цілей уроку. Сучасні методисти виокремлюють певні критерії підбору текстів для опанування навичкою компресії

інформації під час аудіювання. Ґрунтуючись на здобутках психолінгвістики, лінгводидактики та методики навчання української мови, С. Цінько виділила декілька критеріїв підбору матеріалу для аудіювання (Цінько, 2000а).

Тематично-змістовний критерій: зміст текстів, що використовуються для навчання компресії інформації, повинен мати цікавий та динамічний сюжет, відповідати віковим та індивідуально-психологічним особливостям п'ятикласників, їх досвіду та інтересам, виховувати патріотичні почуття, доброту, людяність, усвідомлення краси природи, красу людських взаємин, розуміння значення правильно підбраного, влучного й точного слова.

Структурно-композиційний критерій: особливості структурної побудови тексту, на основі якого відбувається навчання компресії інформації, мають істотний вплив на розуміння тексту. Заголовок також відіграє важливу роль, оскільки він, по-перше, сприяє тому, аби учні розвивали своє критичне мислення, прогнозуючи зміст ще не прослуханого повідомлення, по-друге, формує у думках той чи інший зразок ситуації, тобто є початковим моментом антиципації (Правова, 2006). Тексти повинні мати чітку структуру та три головні частини висловлювання: вступ, основну частину та висновок, важливими також є чіткість та лаконічність викладу інформації.

Жанрово-стильовий критерій: навчаючи молодших підлітків компресії інформації у процесі аудіювання, варто пропонувати тексти різних родів літератури, типів та стилів мовлення. Застосування таких текстів вчитимуть учнів уважно слухати повідомлення, прогнозувати можливий хід подій, сприятимуть покращенню слухової пам'яті та забезпечуватимуть вдосконалення вмінь щодо створення ущільненого варіанту повідомлення.

Мовний критерій: мовленнєве оформлення повідомлення – один із найважливіших чинників розуміння змісту усних висловлювань. Потрібно брати до уваги кількість незнайомих для учнів слів, складних граматичних та синтаксичних конструкцій, що заважають розумінню смислу повідомлення, його головної думки, а відповідно впливають на швидкість розуміння тексту та запам'ятовування опорної

інформації, яка є обов'язковою при створенні ущільненого варіанту повідомлення.

Критерій доступності: мовленнєвий матеріал повідомлення повинен відповідати рівню мовної підготовки п'ятикласників, адже увага учнів може бути зосереджена на змісті тексту тільки в тому разі, якщо мовний бік повідомлення не спричиняє значних труднощів у процесі сприйняття матеріалу. Доступність повідомлення забезпечує швидке розпізнавання мовного матеріалу, впливає на повноту та глибину сприйняття тексту, виділення головної та другорядної інформації.

Критерій обсягу та тривалості звучання має значний вплив на навчання компресії інформації під час аудіювання, адже чим більший обсяг тексту, тим важче визначити в ньому головне та утримувати в пам'яті. Обсяг текстів, тривалість їх звучання визначається критеріями оцінювання знань учнів конкретного класу та вікової категорії, а складність диктується рівнем підготовки школярів та завданнями, що стоять перед вчителем та навчальним процесом.

Врахування цих критеріїв є обов'язковим етапом роботи над формуванням навички компресії інформації під час аудіювання. Та інформація, що міститься в тексті має відповідати індивідуально-психологічним та віковим особливостям молодших підлітків, оскільки непомірна інформативність повідомлення, складна структура та занадто великий обсяг ускладнюють процес сприймання тексту, а отже впливають на процес компресії інформації під час аудіювання.

Для навчання компресії інформації під час аудіювання, вчителям варто використовувати вправи і завдання, що передбачають короткі відповіді на питання за змістом прослуханої інформації, прогнозування теми повідомлення за заголовком, визначення головної думки, пошук і запам'ятовування ключових фраз, визначення головної та другорядної інформації, уміння розділяти текст на частини (вступ, основна частина та закінчення), складати план прослуханого висловлювання та переказувати його – такі види роботи сприяють виробленню умінь та навичок уважного сприйняття та розуміння тексту (Кучерук, 2011). Складання запитань до прослуханого тексту привертає увагу учнів до проблематики та посилює текст, а розмова за

змістом повідомлення допомагає забезпечити зворотний зв'язок в опануванні іншими видами мовленнєвої діяльності. Подібні завдання допоможуть сформувати навичку компресії інформації, вдосконалити такі вміння учнів як: стислий переказ прослуханого тексту, виділення головної та другорядної інформації, тлумачення фактів та явищ, що були сприйняті на слух, обмін думками щодо почутого тощо.

Урок з формування умінь компресії у процесі аудіювання повинен складатися з трьох етапів: передтекстового, текстового та післятекстового.

I етап – передтекстовий. При навчанні компресії інформації під час аудіювання передтекстовий етап спрямований на ознайомлення школярів з особливостями тексту, його можливими труднощами та структурою, він розпочинається з виконання низки завдань, що допоможуть учням налаштуватися на прослуховування тексту, такі завдання полегшують сприймання інформації та її розуміння в процесі слухання. Завдання на цьому етапі сприяють ознайомленню школярів з темою повідомлення та допомагають п'ятикласникам набувати умінь ймовірнісного прогнозування змісту тексту, що буде сприйнятий на слух. Передтекстовий етап містить у собі вступну бесіду задля активізації фонових знань молодших підлітків, зазвичай це відбувається у форматі вчитель-клас. Компресувати можна лише ту інформацію, яка була вже прослухана учнями, тому п'ятикласники на цьому етапі можуть лише прогнозувати про що може йти мова в повідомленні, а текстовий і післятекстовий етапи є основними при формуванні умінь компресії інформації під час аудіювання. Таким чином, на передтекстовому етапі відбувається ознайомлення зі змістовно-фактуальною інформацією, що передбачає різного виду припущення, гіпотези щодо певних фактів, подій та явищ, про які може йти мова в тексті. Цей вид текстової інформації не вимагає від п'ятикласників додаткового тлумачення повідомлення, а тому сприяє легшому розумінню тексту, покращуючи інформаційний баланс повідомлення.

Завдання №1.

Текст для аудіювання має назву «Байду-жність до батька-матері не прощається». Зва-

жаючи на назву повідомлення, дайте відповідь на запитання.

– Прочитайте заголовок і скажіть, на вашу думку, про що буде йти мова в цьому повідомлення?

– Яку настанову автор хотів донести через назву оповідання?

Завдання №2.

На основі назви оповідання та малюнків, що супроводжуватимуть наш урок, дайте відповідь на запитання:

– Які проблеми можуть бути порушені письменником в тексті?

– Який настрій відображають люди, зображені на малюнках? Чи можна співвіднести його з назвою оповідання?

Джерело: <https://osvitanova.com.ua/>

II – текстовий:

Текстовий етап передбачає виконання низки текстових завдань, які допоможуть учням налаштуватися на прослуховування тексту, такі завдання полегшують сприймання інформації та її розуміння під час прослуховування, що, зі свого боку, сприятиме формуванню умінь компресії тексту під час аудіювання. Текстові завдання створюють основу для здійснення мовленнєвої діяльності, проте вони не є мовленнєвою діяльністю, такі вправи забезпечують технічний бік аудіювання. На текстовому етапі необхідно, щоб учні слухали текст двічі.

Під час першого прослуховування формуємо уміння у таких видах компресії:

- компресія без збереження стилістичних особливостей вихідного тексту;
- компресія без збереження жанрових особливостей вихідного тексту;
- компресія фактичної інформації (компресія змісту тексту);
- компресія концептуальної інформації (виділення ідеї тексту);
- компресія цілого тексту;
- компресія змістових фрагментів тексту;

– компресія репродуктивного характеру.
Пропонуємо такі завдання на компресію інформації:

- прослухайте текст; дайте йому назву;
- прослухайте текст; сформулюйте його основну думку;
- прослухайте текст; сформулюйте його тему, 1-2 реченнями скажіть – про що цей текст;
- прослухайте текст; запишіть ключові слова;
- прослухайте текст; дайте йому назву, подумайте, з кількох змістових частин він складається, коротко назвіть кожну змістову частину;
- складіть план прослуханого тексту;
- запишіть короткі фрази, які розкривають зміст прослуханого тексту;
- прочитайте записані фрази до прослуханого тексту, відновіть послідовність викладу інформації;
- коротко перекажіть (усно / письмово зміст почутого тексту).

Під час другого прослуховування формуємо уміння в таких видах компресії:

- компресія фраз та надфразових єдностей;
- компресія зі збереженням стилістичних особливостей вихідного тексту;

- компресія зі збереженням жанрових особливостей вихідного тексту;
- компресія без збереження жанрових особливостей вихідного тексту;
- компресія фактуальної, підтекстової, емотивно-оцінної інформації;
- компресія репродуктивного характеру.

Пропонуємо такі завдання на компресію інформації:

- прослухайте фрагменти тексту (абзаци), визначте, яка інформація є головною, перекажіть тільки головну інформацію, перекажіть фрагмент, дотримуючись стилю вихідного тексту;
- прослухайте фрагменти твору (абзаци), визначте у них головну інформацію; перекажіть казку, дотримуючись її жанрових особливостей;
- прослухайте вірш; коротко занотуйте, про що йдеться у кожній строфі, перекажіть зміст вірша, так щоб передати його основну думку;
- прослухайте характеристику героя, спробуйте одним-двома словами схарактеризувати усі його чесноти та недоліки; його емоційний стан тощо.

Завдання №3. Перше читання твору вчителем.

- *Прослухайте легенду. Дайте свій варіант назви назву (Додаток).*

Після читання:

- *Учні дають назву легенді. Коротко скажіть, про що ця легенда.*
- *Як ви вважаєте, яка основна думка цього твору, чому він повчає?*
- *Як ви вважаєте, які слова є ключовими у цьому творі? Якими словами можна передати основні думки легенди?*
- *Складіть план прослуханої легенди. Напишіть 1-2 речення до кожного пункту плану.*
- *Розташуйте нижчеподані речення в логічній послідовності відповідно до змісту тексту, створюючи єдине зв'язне повідомлення. Складіть та запишіть план отриманого тексту.*

_____ До Білокосої матері ніхто не приходив.

_____ Щодня до молодих матерів приходили чоловіки

_____ Ми розлучаємось і ніколи більше не побачимося

_____ Вони мріяли про майбутнє своїх синів.

_____ Я щаслива. А ти нещасна людина, і я глибоко співчуваю тобі.

_____ Він привіз букет великих червоних троянд.

_____ Син мій оре землю й сіє хліб, збирає врожай.

- *Коротко перекажіть зміст прослуханої легенди.*

Завдання №4. Друге читання твору вчителем.

- *Учитель читає фрагменти легенди. Після кожного фрагменту учні мають записати або усно передати основну інформацію.*

- *Схарактеризуйте 1-2 словами кожного з героїв легенди.*

- *Який настрій має легенда? Які почуття вона у вас викликала?*

- *Схарактеризуйте почуття та емоції притаманні Чорнокосій і Білокосій матерям, а також їхнім синам.*

- *Розкажіть цю легенду вчителю / своєму однокласнику, другові. Спробуйте розказати так, щоб ваш співрозмовник зрозумів, що він слухає саме легенду.*

Післятекстовий етап присвячено перевірці розуміння прослуханого тексту та здійснення компресії інформації на його основі. На цьому етапі школярі виконують низку вправ, що сприяють розвитку навички створювати скомпресований варіант почутого повідомлення, завдання тут спрямовані на аналіз тексту, його тлумачення та розвиток критичного мислення у п'ятикласників. Цей етап охоплює вдосконалення вмінь давати оцінку певним епізодам, що описані в тексті, виражати особисте ставлення до персонажів чи подій, поєднувати приклади, які описані в тексті з особистим досвідом, вчитися визначати емоційний стан та характери героїв за діалогами, жестами тощо. Навчаючи учнів компресії інформації під час аудіювання, після прослуховування тексту варто використовувати такі завдання як: складання плану повідомлення, стислий переказ тексту в логічній послідовності, поділ повідомлення на мікротеми тощо, такі види вправ допоможуть вчителям перевірити ступінь розуміння школярами прослуханої інформації та їх вміння створювати скомпресований матеріал, не втрачаючи головної інформації, а також визначати стрижневі факти у тексті та передавати їх в ущільненому форматі. Отже, під час післятекстового етапу п'ятикласники

ознайомлюються зі змістовно-підтекстовою інформацією, що передбачає потік додаткових смислів з боку учнів та наявність у них певних фонових знань. Підтекстова інформація сприяє розкриттю зв'язків у висловлюванні та ґрунтується на стрижневих словосполученнях та реченнях, що містяться в тексті, та мікротемами, що входять до структури тексту.

На післятекстовому етапі доречно використовувати такі види компресії інформації:

- компресія до рівня збереження та передачі основної інформації повідомлення, причиново-наслідкових зв'язків; збереження змісту повідомлення зі зменшенням мовних засобів.

- компресія з перетворенням тексту в інший жанр, стиль, функціональний тип мовлення;

- компресія критично-оцінного характеру (реципієнт дає критичну оцінку почутого).

Пропонуємо такі завдання на компресію інформації:

- Трансформуйте твір і перекажіть його в монологічній формі від імені одного з персонажів.

- Напишіть коротку анотацію до твору (5-6 речень), передавши основний зміст та головну думку твору.

- Сформулюйте декілька прислів'їв, які розкривають зміст та ідею твору.

- Складіть усно / письмово розповідь про те, чи зустрічалися ви у своєму житті з ситуаціями, подібними на описані у творі.

Завдання №5.

Перекажіть усно / письмово прослухане оповідання від імені Чорнокосої матері. Дайте назву отриману тексту, поділіть його на мікротеми. Запишіть у зошит план складеного повідомлення. Складіть до прослуханої легенди 1-2 прислів'я, яке розкриватиме її головну думку.

Завдання №6.

Напишіть коротку анотацію до прослуханої легенди, так щоб ваш товариш, який прочитає цю анотацію зрозумів, про що йдеться в легенді і чого вона навчає.

Завдання №7.

На основі прослуханого оповідання, складіть власний варіант тексту, дотримуючись таких вимог:

- доберіть заголовок, який передавав би посил тексту;

- текст повинен містити в собі вступ, основну частину та закінчення;

- обидва тексти повинні бути пов'язаними однією спільною проблемою;

- використовуйте виписані з прослуханого тексту ключові слова;

- обсяг 10-12 речень.

В організації навчальної роботи важливу роль відіграє вміння вчителя побудувати роботу на уроці, використовуючи найефективніші форми й методи, які відповідають чинній програмі та віковим особливостям учнів. Правильно підібрані завдання, що налаштовують молодших підлітків на сприймання інформації, відіграють суттєве значення в процесі опанування умінням компресії прослуханого тексту. Вчитель повинен враховувати вікові та індивідуально-психологічні особливості п'ятикласників, знати механізм аудіювання, враховувати можливі труднощі, добре володіти методикою навчання цього виду мовленнєвої діяльності, а також зацікавити учнів до виконання завдань, оскільки аудіювання – процес складний і вимагає від учня максимальної уваги, а від вчителя – послідовної підготовки до розвитку виду мовленнєвої діяльності.

Формування вмінь компресії інформації учнів 5 класу слід здійснювати протягом шести уроків, присвячених навчання репродуктивного мовлення, інтегровано з розвитком усного та писемного мовлення: усний вибіркового переказ художнього тексту, що містить опис предмета, за колективно складеним планом; докладний усний переказ розповідного тексту художнього стилю з елементами опису тварини, що містить синоніми та антоніми (за колективно складеним простим планом); докладний письмовий переказ тексту розповідного характеру з елементами опису предмета (тварини), що містить синоніми та антоніми (за колективно складеним планом); докладний усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами роздуму; аудіювання уривка з твору сучасної дитячої літератури, що містить однорідні члени речення; формування відповідей на запитання за змістом прослуханого уривка з використанням однорідних членів речення; письмовий докладний переказ тексту розповідного характеру з елементами роздуму, що містить однорідні члени

речення; формування умінь компресії інформації інтегрується в технологію навчання усного / письмового переказу.

Висновки. Навчання компресії інформації під час аудіювання є важливим змістовим компонентом у формуванні комунікативних умінь. Учні повинні оволодіти такими видами компресії інформації – компресія цілого тексту; компресія змістових фрагментів тексту; компресія фраз та надфразових єдностей; компресія зі збереженням та без збереження жанру, стилю та функціонального типу вихідного тексту; компресія різних видів інформації; компресія репродуктивного характеру та компресія критично-оцінного характеру. Навчання компресії аудитивного тексту інтегрується з етапами роботи з цілим текстом, фрагментами тексту, окремими висловлюваннями в ньому. Навчання вмінь і навичок компресії тексту повинно відбуватися на кількох етапах (текстовому та післятекстовому) і практикуватися як дидактична технологія. Ця технологія повинна створюватися за принципами системності і перевірки практикою. Саме тому перспективою подальшого дослідження є апробація авторської технології навчання компресії інформації під час аудіювання на уроках української мови, урахування персональних особливостей учнів та адаптування завдань для них.

Список використаних джерел

Алексєєнко, Т. М., Копилова, О. В., Тростинська, О. М. (2010). Навчання реферування наукового тексту іноземних студентів-нефілологів. *Викладання Мов у Вищих Навчальних Зкладах Освіти на Сучасному Етапі. Міжпредметні Зв'язки. Наукові Дослідження. Досвід. Пошуки*, 17, 8–14.

Байдак, Л. І. (2015). Компресія тексту: суть, способи, жанри. *Матеріали VIII Міжнародної Науково-практичної Конференції Держава і Право: Проблеми Становлення і Стратегія Розвитку (202-204)*. Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ.

Байдак, Л.І. (2022). Методичні аспекти навчання студентів анотуванню та реферуванню професійно-орієнтованих текстів. <https://bit.ly/3W3uzVA>

Береш, О. М. (2008). Навчальні тексти та завдання: читання мовчки, аудіювання. *Українська Мова та Література. Шкільний Світ: Всеукраїнська Газета для Вчителів*, 7, 18 – 23.

Біляєв, О. М. (2005). *Лінгводидактика рідної мови*. Генеза.

Валгина, Н. С. (2004). *Теория текста: Учебное пособие*. Логос.

Варенко, В.М. (2008). *Референтна справа. Навчальний посібник*

Варзацька, Л. (2007). Особистісно зорієнтована модель мовленнєвого розвитку особистості *Українська Мова і Література в Школі*, 3, 13–18.

Власова, Г. В., Лутовинова, В.І., Титова, Л.І. (2006). *Аналітико-синтетична переробка інформації: Навчальний посібник*. ДАКККІМ.

Гребінник, Г.Ю, Дідович, Г. І., Комова, Г. В. (2010). *Анотування та реферування англійською мовою загальнонаукової та фахової літератури*. НТУ «ХПІ».

Камінський, Ю. І. (2007). Комплементарна єдність компресії та декомпресії в межах закону мовної економії. *Вісник Сумського Державного Університету*, 1, 109–112.

Керпатенко, Ю. В., Щербина, О.О. (2015). Абревіація як спосіб економії мовних засобів у підготовці слухачів мовних курсів до комунікації у суспільно-політичному полі. *Наукові Записки: Збірник Наукових Статей*, 126, 70-77.

Кучерук, О. А. (2011). *Система методів навчання української мови в основній школі: Теорія і практика. Монографія*. Вид-во ЖДУ ім. І.Франка.

Кушнарєнко, Н. М., Удалова, В.К. (2003). *Наукова обробка документів. Підручник*. Вікар, 2003.

Лутовинова, В.І. (2007). *Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації. Практичний посібник*. АПН України, ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського.

Мацько, Л.І., Караман, С.О., Караман, О.В. (1998). *Українська мова. Як писати переказ (навчально-методичний посібник)*. Магістр-С.

Мірошниченко, І. Г. (2016). Мовна компресія як чинник функціонування стислої тексту. *Український Смісл*, 220-229.

Панченко, Е. И. (1998). Лінгвістика сжатого текста (на материале современного русско-

го языка): [Дисс. д-ра філол. наук: 10.02.02]. Днепропетровск.

Пентиліук, М.І. (Ред.). (2009). *Методика навчання української мови в середніх навчальних закладах*. Ленвіт.

Потебня, О. О. (1996). *Антологія літературно-критичної думки ХХ ст.* За ред. М.О. Зубрицької. Літопис.

Правова, Н. В. (2006). Відбір текстів для аудіювання та способи перевірки аудіативних умінь. *Початкова Школа, 6*, 39 – 42.

Тріщук, О.В. (2016). Основні способи компресії науково-інформаційного тексту. *Технологія і Техніка Друкарства, 3(53)*, 88-97.

Цінько, С. В. (2000). Критерії відбору текстів для сприймання учнями на слух. *Українська Мова і Література в Школі, 4*, 11–14.

Цінько, С. В. (2000). *Розвиток у п'ятикласників умінь аудіювання на уроках української мови*. [Дисс. кандидата пед. наук: 13.00.02]. Київ.

Шевчук, С.В., Клименко, І.В. (2015). *Українська мова за професійним спрямуванням*. Підручник. Алерта.

Шкіцька, І. Ю. (2009). *Аналітико-синтетична переробка інформації : Навчально-метододичний посібник*. Вид. 2-ге, доп. ТОВ «Новий колір».

Яновицька, Н., Петрук, О. (б.д.). *Проект навчальної програми з української мови для 5 класу шкіл з національними мовами навчання*, 3 – 5. <https://bit.ly/3kdStRb>

Passy, P. (1890). *Etude sur les changements phonetiques et leurs caracteres*. Firmin-Didot.

References

Aleksyeyenko, T. M., Kopylova, O. V., Trostynska, O. M. (2010). Navchannya referuvannya naukovoho tekstu inozemnykh studentiv-nefilolohiv [TRANSLATE]. *Vykladannya Mov u Vyshchyykh Navchal'nykh Zakladakh Osvity na Suchasnomu Etapi. Mizhpredmetni Zvyazky. Naukovi Doslidzhennya. Dosvid. Poshuky, 17*, 8–14.

Baydak, L. I. (2015). Kompresiya tekstu: sut', sposoby, zhanry. *Materialy VIII Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi Derzhava i pravo: problemy stanovlennya i stratehiya rozvytku* [TRANSLATE] (202-204). Sums'ka filiya Kharkivs'koho natsional'noho universytetu vnutrishnikh sprav.

Baydak, L.I. (n.d.). *Metodychni aspekty navchannya studentiv anotuvannyu ta referuvannyu profesiyno-oriyentovanykh tekstiv* [TRANSLATE]. <https://bit.ly/3W3uzVA>

Beresh O. M. (2008). Navchal'ni teksty ta zavdannya: Chytannya movchky, audiyuvannya [TRANSLATE]. *Ukrayinska Mova ta Literatura. Shkilnyy Svit: Vseukrayinska Uazeta dlya Vchyteliv, 7*, 18 – 23.

Bilyayev, O. M. (2005). *Linhvodydaktyka ridnoyi movy* [TRANSLATE]. Heneza,

Hrebinnyk, H.Y. Didovych, H.I., Komova, H.V. (2010). *Anotuvannya ta referuvannya anhliys'koyu movoyu zahal'nonaukovoyi ta fakhovoyi literatury* [TRANSLATE]. NTU «KHPI».

Kamins'kyy, Y. I. (2007). Komplementarna yednist kompresiyi ta dekompresiyi v mezhakh zakonu movnoyi ekonomiyi [TRANSLATE]. *Bulletin of Sumy State University, 1*, 109–112.

Kerpatenko, Y. V. (2015). Abreviatsiya yak sposib ekonomiyi movnykh zasobiv u pidhotovtsi slukhachiv movnykh kursiv do komunikatsiyi u suspil'no-politychnomu poli [TRANSLATE]. *Naukovi Zapysky: Zbirnyk Naukovykh Statey, 126*, 70–77.

Kucheruk O. A., (2011). *Systema metodiv navchannya ukrayins'koyi movy v osnovniy shkoli: teoriya i praktyka* [TRANSLATE]. Vyd-vo ZHDU im. I.Franka,

Kushnarenko, N. M. & Udalova, K. V. (2003). *Naukova obrobka dokumentiv: Pidruchnuk* [TRANSLATE]. Vikar, 2003.

Lutovynova, V.I. (2007). *Referuvannya yak protses mikroanalitichnoho zhortannya informatsiyi: Praktychnyi Posibnyk* [TRANSLATE]. APN Ukrayiny, DNPB Ukrayiny im. V.O.Sukhomlynskoho.

Matsko, L.I., Karaman, S.O., Karaman, O.V. (1998). *Ukrayinska mova. Yak pysaty perekaz (navchalno-metodychnyy posibnyk)* [Ukrainian: How to Write Reproductions]. Mahistr-S.

Miroshnychenko I. H. (2016). Movna kompresiya yak chynnyk funktsionuvannya stysloho tekstu [Linguistic compression as a factor of compressed text functioning]. *Ukrayins'kyy Smysl. 220-229*.

Panchenko, E. Y. (1998). *Lynhvystyka szhatoho teksta (na materyale sovremennoho rus'koho yazyka)* [Linguistics of the compressed text] [PhD thesis]. Dnepropetrovsk.

Passy, P. (1890). *Etude sur les changements phonétiques et leurs caractères* [The Study of Phonetic Changes and their Character]. Firmin-Didot.

Pentylyuk, M.I. (Red.). (2009). *Metodyka navchannya ukrayins'koyi movy v serednikh navchal'nykh zakladakh* [Methods of Teaching Ukrainian in Secondary School]. Lenvit.

Potebnya, O. O. (1996). *Antolohiya literaturno-krytychnoyi dumky* [Antology of Literary Criticism]. Litopys, S.

Pravova, N. V. (2006). Vidbir tekstiv dlya audiyuvannya ta sposoby perevirky audiatyvnykh umin [The Selection of Texts for Listening and the Assessments Techniques of Listening Skills]. *Pochatkova Shkola*, 6, 39 – 42.

Shevchuk, S.V., Klymenko, I.V. (2015). *Ukrayinska mova za profesiynym spryamuvanniam: Pidruchnyk* [Ukrainian for specific purposes]. Alerta.

Shkitska, I. Y. (2009). *Analitiko-syntetychna pererobka informatsiyi: Navchalno-metodychnyi posibnyk* [Analysis and synthesis of information]. 2nd ed.-n, TOV «Novyy kolir».

Trishchuk, O.V. (2016). Osnovni sposoby kompresiyi naukovo-informatsynoho tekstu [Major ways of compression of scientific and informational texts]. *Tekhnolohiya i Tekhnika Drukarstva*, 3(53), 88-97.

Tsinko, S. V. (2000). Kryteriyi vidboru tekstiv dlya spryymannya uchnyamy na slukh [The criteria for selecting texts for listening comprehension]. *Ukrayins'ka Mova i Literatura v Shkoli*, 4, 11–14.

Tsinko, S.V. (2000). *Rozvytok u pyatyklasnykh umin audiyuvannya na urokakh ukrayinskoyi movy* [The development of listening skills in 5th-grade schoolers in a Ukrainian classroom] [PhD thesis]. Kyiv.

Valhyna, N. S. (2004). *Teoryya teksta: uchebnoe posobye* [The theory of text]. Lohos.

Varenko, V.M. (2008). *Referentna sprava. Navchal'nyy posibnyk* [Office management]. Kondor.

Varzats'ka L., (2007). Osobystisno zoriyentovana model' movlennyevoho rozvytku osobystosti [Individual model of speech development]. *Ukrayins'ka Mova i Literatura v Shkoli*, 3, 13–18.

Vlasova, H.V., Lutovynova, V.I., Tytova, L.I. (2006). *Analitiko-syntetychna pererobka informatsiyi. Navchalnyi posibnyk* [Analysis and synthesis of information]. DAKKKiM.

Yanovytska, N., Petruk, O. (n.d.). *Proekt navchal'noyi prohramy z ukrayins'koyi movy dlya 5 klasu shkil z natsional'nymy movamy navchannya*, 3 – 5. [The draft of the curriculum in Ukrainian language for the 5th-grade secondary school students]. <https://bit.ly/3kdStRb>

Додаток
Текстові фрагменти для навчання компресії інформації в аудіюванні
Байдужість до батька-матері не прощається

Фрагмент 1. Живе у народі хвилююча бувальщина про материнську любов.

У маленькій лікарні на околиці великого міста лежали дві матері – Чорнокоса і Білокоса. Вони народили синів у один і той же день. Обидві матері були щасливі. Вони мріяли про майбутнє своїх синів.

– Я хочу, щоб мій син став видатною людиною, – казала Білокоса мати. – Музикантом або письменником, відомим усьому світу. Або інженером космічних кораблів...

– А я хочу, щоб мій син став доброю людиною, – сказала Чорнокоса мати. – Щоб ніколи не забував матері і рідного дому, любив Батьківщину і ненавидів ворогів.

Щодня до молодих матерів приходили чоловіки: затамувавши подих, дивилися на личка своїх синів. А в очах сяяло щастя, подив і замилювання.

Фрагмент 2. Минуло тридцять років. У ту саму лікарню прийшли дві жінки – Чорнокоса і Білокоса. В їх косах уже сріблилася сивина, але жінки були такими ж гарними. Їх обох покладали в одну палату, щоб лікувати серце.

Жінки впізнали одна одну, розговорилися.

– Ким же став твій син? – спитала нарешті Чорнокоса мати.

– Видатним музикантом, – з гордістю відповіла Білокоса. – Він тепер диригує оркестром, виступає у найбільшому театрі, буває за кордоном. І назвала ім'я сина.

– А твій ким став? – спитала Білокоса.

– Хліборобом. Механізатором. Син мій оре землю й сіє хліб, збирає врожай. Живемо ми у селі, у сина двоє дітей.

– А проте, щастя тебе обминуло, – сказала Білокоса. – Твій син став простою, нікому не відомою людиною... Їх мільйони...

Фрагмент 3. І дня не минуло, а до Чорнокосої матері приїхав із села син. В очах неньки світилася радість, здавалося, вона в цю мить забула про всі болі.

– Видужуйте, мамо, – сказав син і на прощання поцілував її.

А до Білокосої матері ніхто не прийшов.

– У сина зараз концерт... Якби не концерт, він, звичайно, прийшов би, – задумано мовила Білокоса.

На другий день надвечір до Чорнокосої матері знов приїхав син хлібороб. Привіз бджолиний мед, паляницю, яблука. Від щастя обличчя в Чорнокосої жінки світилося і зморшки виправлялися.

До Білокосої матері ніхто не приходив.

Увечері жінки лежали мовчки. Чорнокоса посміхалася, а Білокоса тихо зітхала, боячись, щоб зітхання не почула сусідка.

Так повторилося і втретє, і вчетверте.

Фрагмент 4. Минув місяць, до Білокосої матері так ніхто і не прийшов. Лікарі сказали Чорнокосій: «Тепер ви зовсім здорові». А Білокосій тихо мовив: «Вам ще треба полежати. Звичайно, ви теж станете зовсім здоровою». Говорячи це, лікар дивився чомусь убік.

За Чорнокосою матір'ю приїхав син. Він привіз букет великих червоних троянд.

Фрагмент 5. Прощаючись з Чорнокосою матір'ю, Білокоса попросила побути з нею кілька хвилин наодинці. Коли з палати всі вийшли, Білокоса мати із сльозами на очах сказала:

– Скажи, Люба, як ти виховала такого сина? Ти щаслива, а я... – і вона заплакала.

– Ми розлучаємось і ніколи більше не побачимося, – сказала Чорнокоса. – Бо не може бути втретє такого дивного збігу. Тому я скажу тобі всю правду. Син, якого я народила в той щасливий день, помер... Помер, коли йому не було ще й року... А це... не кровний мій син, але рідний! Я усиновила його трирічним хлопчиком. Але я для нього – рідна мати. Ти це бачила своїми очима.

Я щаслива. А ти нещасна людина, і я глибоко співчуваю тобі. Якби ти знала, як я страждала в ці дні за тебе. Вийдеш з лікарні, піди до сина і скажи: його бездушність повернеться проти нього. Як він ставиться до матері, так і його діти ставитимуться до нього. Байдужість до батька-матері не прощається (Сухомлинський В.О.) (Джерело: https://antoninakhrisova.blogspot.com/2018/02/5_79.html).

TEACHING INTEGRATED LISTENING AND INFORMATION COMPRESSION TO 5TH-GRADE SCHOOLERS IN A UKRAINIAN LANGUAGE CLASSROOM

Vyacheslav Shovkovyi (Ukraine), Kateryna Kirutsak (Ukraine)

Abstract

Background: *Well-developed listening skills of schoolchildren are significant for native language acquisition since these skills contribute to building the ability of perceiving, processing and transforming information in various communicative situations. The successful mastering of processing and transformation of information is a complex process which is affected by several cognitive factors: intelligence, reaction time, memory, attention span, and the ability to switch between different mental operations. One of the ways of transforming information is its compression. Teaching this skill integrated with listening is a challenging task that requires consideration of the age and individual psychological characteristics of schoolchildren, the pace of speech, the volume of the message, intonation features, etc.*

Purpose: *The purpose of the study was to characterize the theoretical and practical aspects of the technique for teaching information compression integrated with listening to 5th-grade secondary school students in a Ukrainian language classroom.*

Results and Discussion: *Compression of information in the process of listening is a mental process of processing a message which leads to the reduction of the speech signal, with the information preserved in the amount that corresponds to the communicative purpose of listening. Several types of compression to be taught in the 5th-grade Ukrainian classroom have been distinguished by the authors. The difficulties faced by students during the compression of information in the process of listening have also been specified. In most cases, they are related to the form of a language unit and communication, the form and volume of the message, dynamic features of the receiving channel, the semantic load of the message, etc. The criteria for selecting material for listening include content, structure and composition, genre, language, accessibility, listening length and time. Building the text compression skills is carried out at the text and post-text stages since compression is integrated with the stages of work on a text.*

Keywords: *information compression skills, competence in listening, text selection criteria for listening, types of text compression.*

BIOS

Vyacheslav Shovkovyi, DrSc in Education, Professor, Head of Department for Teaching Methodology of Ukrainian and Foreign Languages and Literatures, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine. His areas of research interests include Teaching classical languages, Teaching Ukrainian language and literature, classroom assessment.

Email: slavshovk@gmail.com

Kateryna Kirutsak, MA in Education, Department for Teaching Methodology of Ukrainian and Foreign Languages and Literatures, National University of Kyiv, Ukraine. Her areas of research interests include teaching and learning English, Ukrainian

Email: k.kirutsak@gmail.com